

Avisen og ophavsretten

1. udgave, april 1999

Danske Dagblades Forening

Forord

Ophavsretten har i mange år haft en væsentlig betydning for produktionen af den daglige avis. Det har for dagbladene været nødvendigt - og er det fortsat - via ansættelsesforholdet eller enkeltstående aftaler at sikre sig rettighederne til at udgive det stof, som danner selve grundlaget for avisen: tekst, fotos, grafik m.v.

Den digitale udvikling på udgivelsesområdet har medført yderligere fokus på ophavsretten, idet materiale, som distribueres via bits og bytes i langt højere grad end den trykte avis er følsom over for kopiering og andre former for uautoriseret anvendelse.

Ophavsretten er således ikke til at komme udenom. Og på dagbladets redaktioner vil der altid være behov for hurtigt at kunne orientere sig om de muligheder og begrænsninger, som ophavsretten giver i relation til produktionen af indholdet til den daglige avis - det være sig den trykte udgave eller den digitale udgave.

Hvor længe er et værk fx ophavsretligt beskyttet? Må man affotografere sekvenser fra TV-skærmen til brug i avisen? Er det tilladt at gengive et maleri af Picasso i avisen? Må en bruger downloade en artikel fra netavisen til sin egen harddisk? Er annoncer ophavsretligt beskyttet? Hvad er Copy-Dan? Disse, og mange andre spørgsmål, kan det være nødvendigt at finde et hurtigt svar på. Og dette hæfte giver svarene.

Hæftet er tænkt som et opslagsværk, hvor det skal være nemt via det alfabetiske register at finde og ganske kort få beskrevet ophavsretlige emner af relevans for redaktionen - og i øvrigt andre relevante afdelinger i bladhuset.

DDF håber således, at hæftet kan være til gavn ved et behov for hurtig orientering i ophavsretten og dens begreber m.v.

Hæftet er udarbejdet af Robert Neimanas

A:

Affotografering fra tv-skærm

Med ophavsretsloven af 1995 ophævedes dagspressens adgang til at anvende enkeltbilleder affotograferet fra tv-skærm. Avisen vil således ikke kunne gengive affotograferede enkeltbilleder fra tv-udsendelser, medmindre der er indhentet et forudgående samtykke fra rettighedshaver(e) (dvs. tv-station og filmfotograf). TV 2 har udarbejdet en standardformular til anvendelse ved gengivelse af stillbilleder fra tv-udsendelser. Formularen er ensidigt formuleret og udarbejdet af TV 2.

Aftalelicens

En aftalelicens er en aftaleform, som giver fx en skole eller en virksomhed mulighed for at udnytte ophavsretlig beskyttet materiale (bl.a. avisartikler) uden at skulle indhente tilladelse fra rettighedshaveren i hvert enkelt tilfælde. Aftalelicensen kræver, at der er indgået en frivillig kollektiv aftale med rettighedshaverne på den ene side og forskellige brugergrupper på den anden side om udnyttelse - mod betaling - af rettighedshavernes ophavsretlig beskyttede materiale. Er der indgået en sådan aftale, kan der også ske brug af materiale, der er udarbejdet af rettighedshavere, der står uden for den rettighedshaverorganisation, brugerne har indgået aftale med. I Danmark administreres en række aftalelicenser på ophavsretsområdet af forvaltningsorganisationen Copy-Dan. Det drejer sig bl.a. om aftalelicenser for så vidt angår områder som eksemplar fremstilling (kopiering) i erhvervsvirksomheder og på undervisningsområdet, se Erhvervsvirksomhed, brug af værker i samt Undervisningsvirksomhed, brug af værker i.

Aktindsigt

Offentlighedsloven og forvaltningsloven giver borgerne ret til aktindsigt og til at få udleveret kopi af en række dokumenter, som er i en offentlig myndigheds besiddelse. Disse dokumenter kan være ophavsretligt beskyttede, men ophavsretslovens § 27 bestemmer, at reglerne om aktindsigt har forrang for reglerne om ophavsret.

Aktstykker

Aktstykker fra offentlige myndigheder er som udgangspunkt ikke genstand for ophavsretlig beskyttelse, se Offentlige aktstykker.

Annoncer

Reklamemateriale i form af fx annoncer kan godt nyde ophavsretlig beskyttelse. Beskyttelsen kan bero på såvel de enkelte elementer som på helheden, det vil navnlig sige: tekst, billeder og layout. I mange tilfælde vil den relevante beskyttelsesform imidlertid være af konkurrenceretlig beskaffenhed, idet efterligning af reklamer/annoncer i grovere former kan anses at udgøre illoyal konkurrence og dermed være i strid med god markedsføringsetik efter markedsføringslovens § 1.

Ansattes ophavsret

Ophavsretsloven indeholder ikke nogen almindelig regel om retsforholdet mellem arbejdsgivere og arbejdstagere. Det er imidlertid en selvfølge, at ansatte ophavsmænd ikke frit kan råde over det stof, som er produceret som led i ansættelsesforholdet. Adgangen til den sædvanlige udnyttelse tilkommer således virksomheden. Den ideelle ophavsret (droit moral) tilhører dog den enkelte ophavsmand personligt, se Droit moral. Udnyttelsen af ophavsretligt beskyttet materiale produceret i et ansættelsesforhold på et dagblad må udover normaludnyttelsen (dagbladets sædvanlige virksomhed) ske ved aftale mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren. Dette er bl.a. sket ved udarbejdelse af Rammeaftalen om videreudnyttelse af tjenstligt produceret redaktionelt stof, se Rammeaftale. For så vidt angår ophavsret til edb-programmer, fremgår det af ophavsretslovens § 59, at ophavsretten til et edb-program, der er frembragt af en arbejdstager under udførelsen af dennes arbejde eller efter arbejdsgiverens anvisninger, overgår til arbejdsgiveren.

Antologier

Ophavsretslovens §18, stk. 1, indeholder den såkaldte antologiregel, hvorefter der må fremstilles undervisningsantologier ved sammenstilling af bidrag fra et større antal ophavsmænd. Avisartikler - eller dele heraf - kan udgøre en del af en antologi. Antologireglen er en tvangslicensregel, således at udnyttelsen af værkerne kan ske uden ophavsmandens samtykke, idet ophavsmanden dog har krav på et efterfølgende vederlag for udnyttelsen, se Tvangslicens.

Arkivbilleder (arkivfotos)

Ophavsretten til billeder (fotos), som er arkiveret i avisens arkiv overgår typisk til avisen enten i kraft af ansættelsesforholdet eller i kraft af aftale. For pressefotografer ved Politikens Hus og Det Berlingske Hus er der udarbejdet et "Tillæg til normalkontrakt for pressefotografer", hvorefter eneretten til udnyttelse af fotografernes produktion overtages af de to bladhuse i kraft af ansættelsesforholdet (under visse nærmere fastsatte vilkår). Med hensyn til opbevaring af negativer i avisens arkiv kan henvises til en principiel højesteretsdom fra 1982 (U82.1137H). Af dommen fremgår det, at det må antages at være af afgørende betydning for et dagblads fremtidige brug af negativer, at de forbliver i dagbladets arkiv. En ansat pressefotograf var således ikke berettiget til ved ansættelsesforholdets ophør at fjerne negativerne til sine fotos uden dagbladets samtykke. For så vidt angår freelance fotografers fotos beror spørgsmålet om ophavsret som udgangspunkt på den konkrete aftale mellem arbejdsgiveren og freelanceren.

B:

Bearbejdelser

Den der oversætter eller på anden måde bearbejder et værk har ophavsret til værket i den bearbejdede form, jf. ophavsretslovens § 4. Der kan dog ikke rådes over værket på en måde, som strider mod ophavsretten til originalværket. Det vil eksempelvis sige, at oversætteren af en roman ikke må fremstille eksemplarer af den oversatte roman eller stille den rådighed for almenheden ved fx salg uden samtykke fra forfatteren til den originale roman. Er beskyttelsestiden for originalværket udløbet, kan en oversætter dog frit udnytte sin oversættelse, se Beskyttelsestid.

Bernerkonventionen

Ophavsretten er i mange henseender international og ikke bundet af territoriale grænser. Det er således ikke afgørende om et værk har sin oprindelse i Danmark eller i et andet land. Af samme grund er der behov for internationale beskyttelsesregler for ophavsretlige værker. Den vigtigste internationale konvention til beskyttelse af ophavsretlige værker er Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker, som er tiltrådt af ca. 130 lande, herunder Danmark. Bernerkonventionen indeholder en række minimumskrav til ophavsrettens beskyttelse i de lande, som har tiltrådt konventionen.

Beskyttelsestid

Ophavsretten til et værk varer som hovedregel, indtil der er gået 70 år efter ophavsmandens død, jf. ophavsretslovens § 63, stk. 1. Med hensyn til beskyttelsestiden for fotografier sondres der mellem fotografiske værker og fotografiske billeder, se Fotografier. Hovedreglen er, at den nye beskyttelsestid på 70 år (mod tidligere 50 år) også gælder for værker, der er skabt før 1. juli 1995 (hvor den "nye" ophavsretslov trådte i kraft). Hermed sker der en "genoplivning" af rettigheder, som ville være udløbet i henhold til ophavsretsloven før 1995. Den nye beskyttelsestid indebærer således, at der sker genoplivning af rettigheder til værker af ophavsmænd, der døde i perioden fra 1. januar 1925 til 31. december 1944. Rettighederne til disse værker ville være op-hørt, hvis ikke ophavsretslovens § 90, stk. 1 bestemte, at den nye beskyttelsestid på 70 år skulle have tilbagevirkende kraft, se Dahl Pedersen, s. 265-270.

Beskæring

Den almindelige redaktionelle beskæring af fotos med det formål at tilpasse fotoet til det konkrete redaktionelle formål indebærer normalt ikke en krænkelse af fotografens droit moral. Det samme gælder "redaktionelle" forstørrelser eller formindskelser el.lign. Se Droit moral.

Bestillingsforhold

Ophavsretslovens § 60 indebærer, at udnyttelse af bestilte portrætbilleder kræver tilladelse fra såvel ophavsmanden (typisk fotografen) som bestilleren. Før ophavsretsloven af 1995 gjaldt ved bestillingsforhold den daværende fotografilov § 12, hvorefter retten til bestilte fotografier tilkom

bestilleren, medmindre andet var aftalt. Det må antages, at fotografilovens §12 fortsat finder anvendelse på fotografier, der er bestilt og fremstillet før den 1. juli 1995, hvor ophavsretsloven trådte i kraft. Tilsvarende finder ophavsretslovens §60 kun anvendelse på bestillingsaftaler, hvis portrætbilledet er frembragt efter den 1. juli 1995.

Billedkunst

Copy-Dan foreningen Billedkunst varetager ophavsrettigheder for ophavsmænd som bl.a. billedkunstnere, fotografer, tegnere m.v. Billedkunst sørger således for vederlæggelse ved brug af rettighedshavernes værker i forskellige medier, herunder dagbladene, se Copy-Dan og Kunstværker, gengivelse af.

Billedkunst, gengivelse af

Der gælder særlige regler for gengivelse af billedkunst (kunstværker) i avisen, se Kunstværker, gengivelse af.

Billedmanipulation

Såvel manuel som digital (via computer) billedmanipulation kan indebære en droit moralkrænkelse. Se Droit moral.

Bygninger

Bygninger må frit afbildes, jf. ophavsretslovens § 24, stk. 3. Det samme gælder broer, skibe o.lign.

C:

CD-ROM

Af ophavsretslovens § 12, stk. 1. fremgår det, at det er tilladt at fremstille eksemplarer af offentliggjorte værker til privat brug. Privatkopiering af ophavsretligt beskyttede værker er derfor som udgangspunkt tilladt, fx kopiering af avisartikler til eget brug. Privatkopiering er imidlertid ikke tilladt, såfremt der er tale om kopiering fra ét digitalt medie til et andet. Det er således ikke tilladt fx at downloade værker fra en CD-ROM til en computer. Til gengæld er det tilladt at udprinte en kopi af artikler fra en webavis eller fra en CD-ROM til eget brug, idet der her er tale om kopiering fra et digitalt medie, fx CD-ROM'en, til et analogt medie, papiret. Se Digital kopiering og Privatkopiering.

Citatretten

I henhold til ophavsretslovens § 22 er det tilladt at citere fra et offentliggjort værk, såfremt det sker i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet. Der gælder ingen matematiske grænser for, hvor meget man må citere af andres værker. Der gælder således ingen regler om, at det er tilladt at citere fx 1/20 af en bog på 200 sider eller ¼ af en avisartikel. Hver enkelt citatsituation må bedømmes konkret. For at anse et citat for at være i overensstemmelse med "god skik" kræves det i de fleste tilfælde, at citatet indgår som en del af en andet værk. En avis' samling af citater fra andre aviser i citatrubrikker antages dog ikke at stride mod kravet om "god skik". Ligeledes gælder der en mangeårig sædvane for en særlig udvidet citatadgang fra anmeldelser af bøger, film og teaterforestillinger. Det er således tilladt, at der fx i dagbladsreklamer for bøger og film m.v. citeres kort og loyalt fra anmeldelser.

Collage

En collage er et værk fremstillet og sammensat af udklip. Collagen kan udgøre et selvstændigt ophavsretligt beskyttet værk, men typisk vil der kræves tilladelse fra rettighedshaverne (ophavsmændene) til de enkelte udklip for at udarbejde collagen, se ligeledes Fotomontage og Bebejdelser.

Copy-Dan

Copy-Dan er en kollektiv forvaltningsorganisation - dvs. en organisation der forvalter ophavsrettigheder på en række forskellige områder på vegne af grupper af rettighedshavere. Copy-Dan består af en række selvstændige foreninger, der selvstændigt varetager administrationen af de forskellige forvaltningsområder, herunder foreningen Undervisningskopier (der forvalter rettigheder vedr. fotokopiering i skoler og andre undervisningsinstitutioner) og foreningen Erhvervskopier (der forvalter rettigheder vedr. fotokopiering inden for erhvervsvirksomhed, offentlig forvaltning m.v.). Medlemmerne i Copy-Dan er hovedsagelig rettighedshaverorganisationer, som repræsenterer deres medlemmer. Beslutningsmæssigt bygger Copy-Dan på et princip om paritet mellem på den ene side ophavsmænd og udøvende kunstnere og på den anden side producenter og udgivere: de to hovedgrupper skal således være enige om enhver beslutning, der har betydning for begge parter.

Copyright-mærket

Copyright-mærket © i tilknytning til ophavsmænds og rettighedshaveres navne er en meddelelse til omverdenen om det pågældende værks ophavsretlige beskyttelse. Det er imidlertid ikke et krav for at opnå ophavsretsbeskyttelse i Danmark, at man anvender copyright-mærket. Det kan dog ikke udelukkes, at anvendelsen af mærket kan have en vis præventiv effekt.

D:

Dagsbegivenhed

Kunstværker kan gengives i avisen ved omtale af dagsbegivenheder, se Kunstværker, gengivelse af.

Databaser

En database kan nyde ophavsretlig beskyttelse som et værk under forudsætning af den fornødne originalitet. Databaser kan endvidere opnå beskyttelse efter den såkaldte katalogregel i ophavsretslovens § 71 (korterevarende beskyttelse). Databaser kan ligeledes være samleværker efter ophavsretslovens § 5 (hvis sammenstillingen vedrører ophavsretligt beskyttede værker).

Digital form, værker i

Værker i digital form nyder samme ophavsretlige beskyttelse som værker i fysisk (analog) form. En artikel på Internet nyder således samme beskyttelse som en artikel i avisen. Imidlertid er misbrugsmulighederne mangfoldige i forbindelse med digitale værker, idet kopiering er let, og idet "kopien" er af samme kvalitet som originalen. Der kan derfor være særlig grund til at sørge for, at det gøres klart for brugere af Internet m.v., at avisens digitale materiale er ophavsretligt beskyttet. Se Internet.

Digital kopiering

Enhver kopiering (eksemplar fremstilling) er omfattet af ophavsmandens eneret, dvs. også en kopiering i digital form. Dette gælder også enhver form for lagring af værket i computere, databaser el.lign., der kan gengive værket. En digital transmission, som består i en overførsel af et værk mellem forskellige computere i et digitalt net (fx Internet), indebærer også en eksemplar fremstilling omfattet af ophavsmandens eneret. Se CD-ROM samt Privatkopiering. Se Dahl Pedersen, s. 41. I forbindelse med ændringen af ophavsretsloven i 1998 var det af Kulturministeriet foreslået, at digital kopiering af bl.a. dagbladsstof skulle tillades i erhvervsvirksomheder og undervisningsinstitutioner som led i en aftalelicens (frivillig kollektiv aftale) se Aftalelicens. Danske Dagblades Forening var imod forslaget, idet det var foreningens opfattelse, at en sådan ordning ville ødelægge dagbladenes forretningsmæssige muligheder på det digitale område. Folketinget vedtog efterfølgende, at der ikke skulle indføres en aftalelicens for digital kopiering på virksomhedsområdet. Samtidig indførtes der en aftalelicens for digital kopiering på undervisningsområdet, dog således at en sådan aftalelicens ikke må gribe forstyrrende ind i særlige distributionsordninger for digitalt materiale på området. Dagbladene bevarede således mulighederne for at udvikle selvstændige forretningsmæssige produkter og services på det digitale område.

Digte

Digte kan være ophavsretligt beskyttede værker i henhold til ophavsretsloven § 1.

Domme

Domme (retsafgørelser) nyder ikke ophavsretlig beskyttelse og kan frit gengives, se Offentlige aktstykker.

Downloading

Downloading - og andre former for teknisk lagring af værker fra en database - er en eksemplar fremstilling beskyttet af ophavsmandens eneret, se Digital kopiering.

Droit moral

Ophavsretslovens § 3 indeholder reglerne om ophavsmandens ideelle ophavsret, også kaldet droit moral (i modsætning til § 2, som indeholder reglerne om ophavsmandens økonomiske ophavsret). Droit moral består af to former for ideelle rettigheder: 1) "Faderskabsretten" og 2) "Respektretten". Faderskabsretten indeholder ophavsmandens krav på at blive navngivet (krediteret). Kravet om navngivelse kan dog kun gøres gældende, når det er i overensstemmelse med "god skik". Faderskabsretten kan i denne forbindelse være afhængig af bl.a. sædvaner på området samt rent praktiske forhold. Det må således fx anses for at være i overensstemmelse med god skik, når nyhedstjenester som radio- og tv-aviser samt Ritzaus Bureau alene nævner navnet på den avis, der citeres fra, og ikke også navnet på den journalist, der har skrevet artiklen. Det samme må antages at være tilfældet for danske dagblades citater fra andre danske dagblade (se Dahl Pedersen, s. 46-48). Respektretten kan deles op i to: dels i et krav om, at værket ikke må udsættes for krænkende ændringer, og dels i et krav om, at et værk ikke må benyttes på en krænkende måde eller i en krænkende sammenhæng. Ved fremstillingen af en avis er der dog praksis for at kunne redigere tekster og beskære fotos, således at der kan ske en tilpasning til den konkrete redaktionelle sammenhæng og udformning. Ophavsmanden kan ikke give afkald på sine rettigheder efter § 3, medmindre der gives afkald til "en efter art og omfanget afgrænset brug af værket" (fx et enkelt oplag eller en enkelt udstilling m.v.).

E:

Edb-programmer

I henhold til ophavsretslovens § 1, stk. 3, gælder det, at værker i form af edb-programmer henregnes til litterære værker og således nyder ophavsretlig beskyttelse. Samme princip gælder næsten overalt i verden. Af ophavsretslovens § 59 fremgår det, at ophavsretten til et edb-program, der er frembragt af en arbejdstager under udførelsen af dennes arbejde eller efter arbejdsgiverens anvisninger, overgår til arbejdsgiveren.

Eget billede og eget navn, retten til

Markedsføringslovens princip om god markedsføringsskik yder beskyttelse mod brug af billeder af personer i reklameøjemed uden disses samtykke ("retten til eget billede") og mod brug af personers navne i reklameøjemed uden samtykke ("retten til eget navn"). Retten til eget billede og retten til eget navn følger endvidere af almindelige retsgrundsætninger. Der er således ikke tale om en ophavsretlig beskyttelse.

Eksemplarfremstilling

Ophavsmandens eneret til eksemplarfremstilling efter ophavsretslovens § 2 indebærer, at der ikke uden ophavsmandens samtykke må fremstilles eksemplarer (kopier) af værket. Også eksemplarfremstilling i digital form er beskyttet efter § 2. Synonymt med udtrykket eksemplarfremstilling er kopiering, reproduktion og mangfoldiggørelse. Der findes dog en række indskrænkninger i ophavsmandens eneret, jf. ophavsretslovens §§ 12-18, herunder bl.a. i forbindelse med, privatkopiering citat, gengivelse af kunstværker m.v.

Eksemplarfremstilling til privat brug

Det er - som en undtagelse til ophavsmandens eneret - tilladt for fysiske personer at fremstille enkelte eksemplarer af offentliggjorte værker til privat brug, se Privatkopiering.

Elektronisk kopiering

Elektronisk kopiering er omfattet af ophavsmandens eneret, se Digital kopiering.

Eneret

Ophavsretslovens § 2 fastsætter, hvilke økonomiske enerettigheder ophavsmanden til et værk har. Ophavsmandens eneret til at råde over sit værk efter ophavsretslovens § 2 indebærer, at han eller hun har den eksklusive ret til at fremstille eksemplarer af værket og til at gøre værket tilgængeligt for almenheden. Brug af et værk på en måde som omfattes af § 2, kræver tilladelse fra ophavsmanden.

Erhvervskopier

Copy-Dan foreningen Erhvervskopier er en forening af forskellige organisationer, herunder Danske Dagblades Forening, som repræsenterer rettighedshaverne til indholdet i trykte medier, herunder dagblade - indhold som virksomheder, myndigheder m.fl. har for vane at kopiere til intern brug. Erhvervskopier indgår aftaler om lovliggørelsen af denne kopiering gennem overvågning, registrering, regulering m.v. af virksomhederne kopibrug, Se Copy-Dan og Erhvervsvirksomhed, brug af værker i.

Erhvervsvirksomhed, brug af værker i

Ifølge ophavsretslovens § 14 kan offentlige eller private institutioner, organisationer og erhvervsvirksomheder til internt brug i deres virksomhed ved fotokopiering fremstille eksemplarer af fagmæssige artikler i aviser, tidsskrifter m.v. (samt illustrationer i tilknytning til teksten). Disse kaldes ofte kopiaviser. Det er dog en forudsætning, at betingelserne for aftalelicens er opfyldt, dvs. at der skal være indgået en aftale mellem rettighedshaverne og brugerkredsen, se Aftalelicens. Muligheden for kopiering via aftalelicens gælder ikke digital kopiering. Det er således ikke tilladt for en erhvervsvirksomhed el.lign. at indlæse fx avisartikler i en elektronisk database og herefter fordele artiklerne til medarbejderne via deres computere.

F:

Flere ophavsmænd

Har et værk to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab, jf. ophavsretsloven § 6, se Fællesværker.

Fotografier

Med ophavsretsloven af 1995 blev beskyttelsen af fotografier indsat i ophavsretsloven, samtidig med at den særlige fotografilov blev ophævet. Efter den nugældende ophavsretslov skal der i princippet sondres mellem fotografiske værker (§1) og fotografiske billeder (§70). For fotografiske værker gælder den sædvanlige ophavsretlige beskyttelse på 70 år efter ophavsmandens død, mens fotografiske billeder har en beskyttelsestid på 50 år fra fremstillingen. Som udgangspunkt beror det på en konkret vurdering, hvorvidt der er tale om et fotografisk værk eller billede. Det må således afgøres for hvert enkelt fotografi for sig, om det kan betragtes som et værk eller blot et billede. Da der ikke foreligger nogen form for retspraksis på området, kan det være vanskeligt at definere grænsen mellem fotografiske værker og fotografiske billeder.

Fotokopiering

Fotokopiering er en eksemplar fremstilling, som er omfattet af ophavsmandens eneret og derfor som udgangspunkt kræver ophavsmandens samtykke. Det er dog tilladt at tage enkelte fotokopier, herunder af avisartikler, til privat brug, se Privatkopiering. Forvaltningsorganisationen Copy-Dan varetager rettighedshavernes, herunder dagbladenes, interesser i forbindelse med fotokopiering i undervisningsinstitutioner og erhvervsvirksomheder m.v., se Erhvervsvirksomhed, brug af værker i og Undervisningsvirksomhed, brug af værker i.

Fotomontage

Til en montage, hvor flere fotografier gengives, kræves tilladelse fra rettighedshaveren til de enkelte fotografier. Den som udarbejder montage har ophavsret til denne, men det er en ret, som beror på tilladelse fra rettighedshaverne til de anvendte fotografier, se Bearbejdelser.

Freelancere

Værker produceret af freelance-journalister eller freelance-fotografer, og som nyder ophavsretlig beskyttelse, kan som udgangspunkt kun udnyttes af freelance-journalisten eller fotografen selv. Det beror således på en konkret aftale med fx dagbladet i hvilket omfang freelanceren overdrager sine rettigheder til dagbladet og hermed på hvilken måde, dagbladet kan udnytte freelancerens materiale. For medlemsvirksomheder af Danske Dagblades Forenings Forhandlingsorganisation foreligger der således ikke en overenskomst, som omfatter freelancere.

Fællesværker

Hvis mere end én person har frembragt et værk, kaldes værket et fællesværk. Det er fx tilfældet, hvis to programmører i fællesskab udvikler et edb-program, eller hvis to (eller flere) journalister i fællesskab skriver en artikel. Hvis de enkeltes bidrag ikke kan udskilles som selvstændige værker, har de medvirkende personer ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser, jf. ophavsretslovens § 6. Research til en journalistisk artikel giver ikke i sig selv medophavsret til artiklen, jf. Schønning, s. 175. Ophavsretten til et interview kan tilkomme interviewereren og den interviewede i fællesskab, men normalt er det alene journalisten/dagbladet, der har retten til den skriftlige eller bearbejdede udgave af interviewet, jf. Schønning, s. 175-176. Se Interview.

G:

Gengivelse af kunstværker

Offentliggjorte kunstværker må gengives - uden tilladelse fra ophavsmanden - ved omtale af dagsbegivenheder i aviser og tidsskrifter, når det sker i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet, se Kunstværker, gengivelse af.

Genoplivning af rettigheder

Den før 1995-loven gældende ophavsretslov indeholdt en beskyttelsestid for værker på 50 år efter ophavsmandens død. Ophavsretten til værker af ophavsmænd, der døde før 1. januar 1945, ville derfor være udløbet den 31. december 1994. Men § 90 i den gældende ophavsretslov indebærer imidlertid - sammen med den nye beskyttelsestid på 70 år - at der sker en genoplivning af rettighederne til værker af ophavsmænd, der døde i perioden fra 1. januar 1925 til 31. december 1944. Rettighederne til disse værker ville ellers have været ophørt, hvis § 90 ikke havde bestemt, at den nye beskyttelsestid på 70 år skulle have tilbagevirkende kraft, jf. Dahl Pedersen, s.266-270.

God skik

En ophavsmand har ifølge droit moral reglerne krav på at blive navngivet i overensstemmelse med hvad god skik kræver, se Droit moral. Ophavsretslovens § 11, stk. 2. bestemmer, at gengives et værk offentligt, fx ved citering fra et værk i en avis, skal kilden angives i overensstemmelse med hvad god skik kræver, se Kildeangivelse. Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet, jf. ophavsretslovens § 22, se Citatretten. Offentliggjorte kunstværker må gengives ved omtale af dagsbegivenheder i aviser og tidsskrifter, når det sker i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet, jf. ophavsretslovens § 23, stk. 3. Se Kunstværker, gengivelse af.

Grafik

Værker af beskrivende art i grafisk form, herunder nyhedsgrafikker m.v., henregnes til kategorien af litterære værker efter ophavsretslovens § 1, stk. 2, og nyder således som udgangspunkt ophavsretlig beskyttelse.

H:

Hjemmeside

En hjemmeside (homepage) er det første dokument, der vises på en website, og gennem hvilken man via links kan få adgang til andre dokumenter. En hjemmeside nyder typisk ophavsretlig beskyttelse i kraft af udformning, grafik, tekst m.v. På samme måde vil websites i deres helhed, fx et dagblads samlede indhold på en Internetadresse, typisk udgøre et ophavsretligt beskyttet værk, se Website.

Homepage

Se Hjemmeside.

I:

Ideelle rettigheder

Ophavsmandens ideelle rettigheder fremgår af ophavsretslovens § 3 og indebærer en navngivelsesret samt en respektret, se Droit moral.

Illustrationer

Illustrationer i form af tegninger, tekniske tegninger, grafik, nyhedsgrafik, fotografier m.v. udgør som udgangspunkt ophavsretligt beskyttede værker efter ophavsretslovens § 1.

Immaterielret

Immaterielret er den fælles betegnelse for ophavsret og industriel ejendomsret. Industriel ejendomsret omfatter primært områder reguleret af patentloven, mønsterloven og varemærkeloven.

Internet

En meget stor del af den information, som er tilgængelig på Internet, er omfattet af ophavsretten og nyder ophavsretlig beskyttelse. Nedenfor er angivet en række forskellige værker, som i særlig grad findes på Internet, og som er relevante fra en ophavsretlig vinkel, se Heine s. 231-242.

Tekstfil

En tekstfil er den elektroniske udgave af det skrevne dokument, det være sig en korte meddelelser, avisartikler, tekster, rapporter osv. Langt de fleste af sådanne tekstfiler nyder ophavsretlig beskyttelse på samme måde som skrevne dokumenter. På samme måde som med skrevne dokumenter nyder bl.a. offentlige aktstykker (love, betænkninger m.v.) i Internetudgave ikke ophavsretlig beskyttelse.

Nyhedsgrupper m.v.

Internet består bl.a. af en række diskussionsfora, hvor den enkelte bruger kan bringe egne indlæg, læse andres indlæg m.v. Disse forskellige indlæg er omfattet af ophavsretten, såfremt værkshøjdebegrebet kan opfyldes (selvstændig skabende intellektuel indsats fra ophavsmandens side).

Der synes dog at være holdepunkter for at antage, at når en bruger selv uploader sit værk hos en Host, har brugeren givet stiltiende samtykke til, at systemoperatøren kan behandle værket på samme måde, som andet lignende materiale behandles på den specifikke server. Dette betyder fx, at systemoperatøren kan "poste" indkomne indlæg i andre nyhedsgrupper eller lave sammenstillinger af indlæg og "poste" disse i andre nyhedsgrupper. Ophavsmænd til indlæg i nyhedsgrupper bør derfor gøre sig klart, at videreudnyttelse af deres indlæg i form af at "poste" dem m.v. typisk ikke kan hindres med henvisning til ophavsretten.

Data

Data i ren form så som tal, navne, adresser m.v. kan ikke beskyttes af ophavsretten. Anvendelsen af data i form af navne, adresser m.v. kan imidlertid være beskyttet i henhold til lovgivningen om behandling af personoplysninger.

Musik

Musikfiler er som følge af komprimeringsteknikker blevet en stadig større del af indholdet på Internet. Sådanne musikfiler vil typisk være omfattet af den ophavsretlige beskyttelse af musikværker. Downloading m.v. af sådanne værker er således som udgangspunkt ikke tilladt uden rettighedshavernes samtykke.

Fotografier og grafiske værker

Fotografier blev omfattet af ophavsretsloven af 1995. Grafiske værker er ligeledes typisk omfattet af ophavsretsloven. Det store antal af eksempelvis JPG- og GIF-filer på Internet er derfor oftest ophavsretligt beskyttede værker.

Film- og video

Film og video nyder som udgangspunkt ophavsretlig beskyttelse. Enkelte billeder fra film eller video - såkaldte stills eller screen caps - kan ligeledes være beskyttet hver for sig som fotografier.

Software/computerprogrammer

Edb-programmer nyder som udgangspunkt beskyttelse efter ophavsretsloven. Der findes imidlertid en række edb-programmer, hvortil der knytter sig særlige vilkår, jf. nedenfor om shareware og freeware.

Shareware

Shareware er en speciel form for markedsføring af edb-programmer, hvor ophavsmanden eller indehaveren af ophavsrettighederne til et edb-program giver tilladelse til, at brugeren må downloade og/eller distribuere sharewareversionen af programmet. Princippet er, at brugeren får mulighed for at prøve programmet gratis i en begrænset periode. Beslutter brugeren sig herefter for at ville beholde programmet efter periodens udløb, skal vedkommende købe en permanent licens hos ophavsmanden.

Freeware

Freeware er edb-programmer som ophavsmanden stiller gratis til rådighed. Ophavsmændene til freewareprogrammer kræver oftest, at ingen må tage penge for programmet.

Websites

Websites vil i deres helhed typisk udgøre et ophavsretligt beskyttet værk, men også de enkelte bestanddele på en website kan være omfattet af ophavsretten. Dette kan fx være grafik, tekster, databaser, sammenstillinger af hyperlinks m.v.

Hyperlinks

Den blotte etablering af links til en "fremmed" website indebærer som udgangspunkt ingen ophavsretlig (eller markedsføringsretlig) krænkelse. Derimod vil etablering af et link til en "fremmed" site, men hvor det "fremmede" site præsenteres i eget frameset (egen grafiske ramme) som udgangspunkt udgøre en ophavsretlig krænkelse, idet der er tale om en tilgængeliggørelse for almenheden, som er omfattet af rettighedshaverens eneret efter ophavsretslovens § 2.

Interview

Ophavsretten til et interview kan tilkomme interviewerens og den interviewede i fællesskab, men normalt er det alene journalisten/dagbladet, der har retten til den skriftlige eller bearbejdede udgave af interviewet.

J:

Journalister

Reguleringen af ophavsretten i forhold til journalister afhænger i vidt omfang af, om der er tale om fastansatte journalister eller freelance-journalister, se Ansattes ophavsret og Freelancere.

K:

Kataloger, beskyttelse af

Ophavsretslovens § 71 beskytter den fysiske eller juridiske person, der har sammenstillet et større antal oplysninger i kataloger m.v. Selve oplysningerne er ikke beskyttet, men derimod sammenstillingen af oplysningerne. Beskyttelsen kan fx dække salgs- og udstillingskataloger, telefonbøger, kalendere m.v. Beskyttelsestiden er 15 år fra fremstillings-tidspunktet eller det senere offentliggørelsestidspunkt.

Kildeangivelse

Ophavsretslovens § 11, stk. 2, 2. pkt. fastsætter en særlig kildeangivelsespligt, når et værk gengives offentligt, fx i avisen. Udtrykket "kilden" er ikke identisk med ophavsmandens navn. Den særlige kildeangivelsespligt indebærer, at man ved offentlig gengivelse af et værk ikke alene har pligt til at angive navnet på ophavsmanden, men også bl.a. også værkets titel og navnet på den avis eller det tidsskrift, hvori værket er publiceret. Reglen har primært betydning i forbindelse med citat. Pligt til kildeangivelse er afhængig af god skik, dvs. en rimelig og hæderlig handlemåde. Det kan således være i overensstemmelse med god skik ikke at angive kilden, hvis det er urimeligt, vanskeligt eller umuligt at opfylde kravet, eller hvis det i øvrigt er sædvanligt ikke at angive kilden.

Konsumtion

Konsumptionsprincippet i ophavsretslovens § 19 er en regel om, at ophavsmandens eneret til at råde over et værkseksemplar konsumeres, dvs. udtømmes, når ophavsmanden frivilligt har givet slip på eksemplaret ved at overdrage ejendomsretten til andre. Hvis man fx har købt en bog, kan man som udgangspunkt frit råde over bogen ved at sælge den videre, bytte den, give den væk som gave osv. Med andre ord står erhververens ejendomsret til værket over ophavsmandens ophavsret til værket. Der gælder undtagelser fx i forbindelse med udlejning og udlån (fx fra biblioteket). Køberen af en videofilm må således ikke foretage udlejning af filmen uden særskilt aftale med rettighedshaveren (se Schönning s. 251-260).

Kopiering

Kopiering af et værk, fx en bog eller en artikel, er en handling, der som udgangspunkt er omfattet af ophavsmandens eneret og derfor kræver dennes samtykke, se Eksemplar fremstilling og Digital kopiering. Det er dog tilladt for fysiske personer at tage enkelte kopier af offentliggjorte værker til privat brug, se Privatkopiering.

Kort

Kort, fx landkort, samt tegninger og andre værker af teknisk beskrivende art henregnes også til værker i ophavsretslovens forstand og nyder derfor ophavsretlig beskyttelse.

Kreditering

Som led i ophavsmandens droit moral har ophavsmanden krav på at blive navngivet (krediteret) i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket, som når dette gøres tilgængeligt for almenheden, se Droit moral.

Kunstværker, gengivelse af

Gengivelse af kunstværker i avisen er reguleret i ophavsretslovens § 23, stk. 2, hvorefter "offentliggjorte kunstværker må gengives ved omtale af dagsbegivenheder i aviser og tidsskrifter, når det sker i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet". Dagbladet kan således uden ophavsmandens samtykke gengive vedkommendes kunstværker i avisen, hvis en række betingelser er opfyldt. Det er således et krav, at gengivelsen har tilknytning til en dagsbegivenhed (fx en udstilling eller udgivelsen af bog), samt at visse loyalitetskrav respekteres (god skik m.v.). Bladtegninger og pressefotografier fra andre aviser/blade kan dog ikke gengives frit efter denne bestemmelse. Gengivelse af kunstværker kan endvidere ske, hvis kunstværket er varigt anbragt på eller ved en for almenheden tilgængelig plads eller vej. Dette gælder dog ikke, hvis kunstværket er hovedmotivet og gengivelsen udnyttes erhvervsmæssigt (gengivelse i avisen betragtes som erhvervsmæssig udnyttelse). Gengivelse af kunstværker kan endvidere ske, når beskyttelsestiden er udløbet. Danske Dagblades Forening har udarbejdet en vejledning for dagbladenes gengivelse af kunstværker. Vejledningen findes som bilag 1. Såfremt betingelserne for at kunne gengive kunstværker i avisen uden ophavsmanden samtykke ikke er opfyldt, er det nødvendigt at indhente ophavsmandens (eller dennes arvingers) samtykke. Se også Billedkunst.

L:

Layout

Layout til fx en annonce kan være med til at give annoncen en selvstændig ophavsretlig beskyttelse, se Annoncer.

Licens

Begrebet licens indebærer typisk, at erhververen af licensen får tilladelse til at benytte et værk, fx et edb-program, på visse nærmere fastsatte vilkår. Licensen giver således en ikke-eksklusiv ret til at anvende værket på bestemte vilkår indeholdt i licensen. På det ophavsretlige område findes særlige licensbegreber, se Aftalelicens og Tvangslicens.

Love

Love (herunder lovforslag, betænkninger m.v.) nyder ikke ophavsretlig beskyttelse, se Offentlige aktstykker

Lydavisser

Ophavsretslovens § 17, stk. 4, giver mulighed for at fremstille lydbøger og lydavisser med henblik på udlån til blinde, svagtseende, læsehandicappede m.v. Danske Dagblades Forening og Dansk Journalistforbund har lavet en overenskomst med Kommunernes Landsforening, hvorefter der er fastsat et årligt vederlag for hver enkelt abonnent af lydavisser i de enkelte kommuner.

M:

Malerier

Malerier og anden billedkunst må gengives i avisen under visse nærmere betingelser, se Kunstværker, gengivelse af.

Montage

Til en montage, hvor flere fotografier gengives, kræves tilladelse fra rettighedshaveren til de enkelte fotografier. Den som udarbejder montagen har ophavsret til denne, men det er en ret, som beror på tilladelse fra rettighedshaverne til de anvendte fotografier, se Bearbejdelser.

Multimedier

Et multimedieprodukt kan være et værk efter ophavsretslovens § 1 eller mere typisk et samlewerk efter ophavsretslovens § 5. Et multimedieprodukt er typisk kendetegnet ved, at flere forskellige typer af værker samles på ét medium (fx tekst, lyd og billeder på en CD-ROM). Et multimedieprodukt er derfor en sammensat størrelse, som i sig selv kan være omfattet af den ophavsretlige beskyttelse - og typisk vil være det. Samtidig skal man dog være opmærksom på, at et multimedieprodukt oftest er sammensat af værker, som i forvejen er ophavsretligt beskyttede, og at der af samme grund kan være en række rettigheder, som skal klareres (clears), før det er muligt på lovlig vis at fremstille eksemplarer af produktet samt at tilgængeliggøre det for almenheden. Danske Dagblades Forening har udarbejdet en standardformulering, som kan anvendes ved tilladelse til brug af dagbladsstof i multimedieproduktioner, se bilag 2.

N:

Negativer

Med hensyn til billeder som er fremstillet i et ansættelsesforhold er det praksis på dagbladsområdet, at arbejdsgiveren har ret til at beholde negativerne i bladets arkiv - også efter fotografens fratræden. Dette fremgår blandt andet af en Højesteretsdom fra 1982 (U 1982.1137H). Ved køb af rettighederne til at anvende et billede (fx fra en freelancer) har man imidlertid ikke normalt tillige købt rettighederne til negativet. For at få retten til negativet ved køb af rettighederne til et billede, må dette typisk aftales særskilt.

Nyheder

Nyhedsstof som sådant (fakta) nyder ingen ophavsretlig beskyttelse. En nyhed må således frit videregives af enhver, dog med respekt af den konkrete form, som fx et dagblad/en journalist har givet nyheden. Denne konkrete form (den enkelte artikel) har typisk karakteren af et ophavsretligt beskyttet værk, som ikke må gengives uden dagbladets/journalistens samtykke (se Koktvedgaard, s. 64-65).

Nyhedsbureauer

Pressemeddelelser fra udenlandske nyhedsbureauer kan være beskyttet mod offentliggørelse i andre medier i 12 timer, se Pressemeddelelser.

Nyhedsgrafik

Værker af beskrivende art i grafisk form, herunder nyhedsgrafikker m.v., henregnes til kategorien af litterære værker efter ophavsretslovens § 1, stk. 2, og nyder således som udgangspunkt ophavsretlig beskyttelse.

Nærtstående rettigheder

Der findes en type af præstationer og produkter, som ikke er direkte ophavsretligt beskyttede, men som ligger tæt på ophavsretten (derfor betegnelsen "nærtstående" rettigheder). Det drejer sig bl.a. om præstationer af udøvende kunstnere som musikere, sangere, skuespillere og dansere m.v., samt endvidere produkter fra pladeproducenter, filmproducenter og radio- og tv-foretagender. Fx er en skuespiller eller en sanger beskyttet mod, at deres præstationer optages på bånd, film el.lign. uden deres samtykke, ligesom de er beskyttet mod, at deres præstationer udsendes i radio, fjernsyn el.lign. uden deres samtykke. Disse nærtstående rettigheder nyder ikke samme beskyttelse som egentlige ophavsrettigheder, fx er beskyttelsestiden kortere. Ophavsretslovens §§ 65-72 omhandler disse nærtstående rettigheder.

O:

Offentlige aktstykker

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser, betænkninger og lignende offentlige aktstykker nyder ikke ophavsretlig beskyttelse, jf. ophavsretslovens § 9. Det vil sige, at de frit kan kopieres. Visse bidrag til offentlige aktstykker, fx et resposum optrykt i en udvalgsbetænkning, kan dog nyde selvstændig beskyttelse (men må dog altid gengives frit fx i pressen sammen med det offentlige aktstykke). Offentlige myndigheders publikationer af mere informativ karakter kan derimod sammenlignes med private publikationer og nyder derfor som udgangspunkt ophavsretlig beskyttelse (pjece, brochurer m.v.). Dokumenter af privatpersoner og private virksomheder er som udgangspunkt ophavsretligt beskyttede, også selvom de indsendes til en offentlig myndighed, se Schönning, s. 188 - 195.

Offentlige forhandlinger

Indlæg, som er led i forhandlinger i Folketinget, i kommunalbestyrelser m.v., indlæg i retssager samt indlæg under offentlige politiske møder, er typisk omfattet af ophavsret. Af hensyn til informations- og ytringsfriheden og den frie debat må sådanne indlæg imidlertid frit gengives fx i pressen, jf. ophavsretsloven § 26. En ophavsmand bevarer dog eneretten til at udgive samlinger af egne indlæg. Andre må således ikke uden ophavsmandens samtykke udgive fx en bog med samlinger af en række af en bestemt folketingspolitikers taler i Folketinget.

Offentliggørelse af værker

Et værk anses for offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden, fx ved offentligt salg (af avisen, bogen m.v.) eller ved offentlig visning i tv m.v. Har et værk ikke været offentliggjort, må der som udgangspunkt ikke citeres fra værket i avisen eller tages privatkopier af værket. Der eksisterer dog en vis praksis for, at fx bøger som fremsendes til avisen til anmeldelse kan citeres (som led i anmeldelsen), før selve udgivelsen af bogen har fundet sted.

Omarbejdelse

Den der oversætter eller på anden måde bearbejder et værk har ophavsret til værket i den bearbejdede form, jf. ophavsretslovens § 4. Der kan dog ikke rådes over værket på en måde, som strider mod ophavsretten til originalværket. Det vil eksempelvis sige, at oversætteren af en roman ikke må fremstille eksemplarer af den oversatte roman eller stille den rådighed for almenheden ved fx salg uden samtykke fra forfatteren til den originale roman. Er beskyttelsestiden for originalværket udløbet, kan en oversætter dog frit udnytte sin oversættelse, se Beskyttelsestid.

Ophavsmand

Det er den, som frembringer et værk, der har ophavsretten. Det skyldes, at den personlige skabelsesproces er en betingelse for ophavsretlig beskyttelse. Af samme grund kan ophavsretten kun opstå hos fysiske personer. Ophavsretten til et værk tilhører således i første omgang altid en

eller flere fysiske personer og kan ikke opstå hos en juridisk person. Juridiske personer (virksomheder, institutioner m.v.) kan altså ikke være originæres rettighedsindehavere, men erhverver rettigheder, helt eller delvist, ved aftale eller fx i kraft af et ansættelsesforhold, se Overdragelse af rettigheder.

Overdragelse af ophavsrettigheder

Ophavsretten er en formueret og dermed overdragelig. Det er typisk i kraft af rettighedsoverdragelser, at ophavsmanden opnår økonomisk udbytte af sine rettigheder. Fx overdrager en journalist ophavsrettighederne til gengivelse af sine artikler i den trykte avis (og eventuel anden udnyttelse) til udgiveren af det enkelte dagblad, se Ansattes ophavsret. Se endvidere mere i ophavsretslovens §§ 53-55.

P:

Pengesedler

Pengesedler er som udgangspunkt ophavsretligt beskyttede værker, og det er Nationalbanken, som har ophavsret til de danske pengesedler. Det er imidlertid lovligt at bruge pengesedler som illustration, hvis der ikke er risiko for, at billederne af pengesedlerne kan forveksles med rigtige pengesedler. Nationalbanken har udarbejdet en vejledning, som kan rekvireres ved henvendelse til DDF.

Plads, gengivelse af værker på offentlig

Kunstværker må afbildes i avisen uden tilladelse fra ophavsmanden (eller dennes arvinger), når de er varigt anbragt på eller ved en for almenheden tilgængelig plads eller vej. Dette gælder dog ikke, hvis kunstværket er hovedmotivet, jf. ophavsretslovens § 24, stk. 2. Se også Kunstværker, gengivelse af.

Presseklip

Det er muligt at abonnere på presseklip fra de danske medier (dagblade, fagblade, magasiner, radio, tv m.v.) hos såkaldte presseklipbureauer. Ophavsretten overtrædes ikke herved, idet presseklipbureauerne køber det antal aviser, som de har behov for med henblik på at kunne servicere deres kunder med relevante avisudklip. Kopiering af avisartikler derimod (både papirkopiering og digital kopiering) kræver tilladelse fra rettighedshaverne, se Kopiering. Det er desuden muligt at foretage kopiering af avisartikler med hjemmel i en aftalelicensordning, se Aftalelicens.

Pressefotos

Pressefotos var tidligere omfattet af den selvstændige fotografilov, som eksisterede sideløbende med ophavsretsloven. Med ophavsretsloven af 1995 blev fotografier, herunder pressefotos, omfattet af ophavsretsloven, se Fotografier.

Pressemeddelelser

Ifølge ophavsretslovens § 72 må pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, ikke uden modtagerens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet offentliggjort i Danmark. Bestemmelsen har ikke den store praktiske betydning i dag, idet den ikke er til hinder for, at den pågældende nyhedsmeddelelse gengives af andre medier inden for 12-timers fristen, såfremt disse medier skaffer nyheden gennem andre kilder. Med mængden af nyhedskilder i dag vil det ofte være ganske simpelt at finde en alternativ kilde til en bestemt nyhedsmeddelelse.

Privatkopiering

Ophavsretslovens § 12 indebærer, at kopiering af ophavsretligt beskyttede værker til privat brug generelt er holdt uden for den ophavsretlige beskyttelse. Det betyder, at, at det er tilladt for en fysisk person at kopiere værker, herunder avisartikler, til eget (privat) brug - eller til brug inden for vedkommendes kreds af familie, venner og bekendte (familie- og omgangskredsen). Formålet med kopieringen er underordnet, det være sig i studie-, underholdnings- eller hobbyøjemed m.v. Ansatte i virksomheder m.v. må ligeledes kopiere tidsskriftsartikler, avisartikler o.lign. til sig selv og til brug i deres sagsbehandling samt til brug for enkelte kolleger. Selve virksomhedens behov for kopiering skal derimod dækkes af kopieringsaftaler med rettighedshaverne, se Erhvervsvirksomhed, brug af værker i.

Pseudonym

Hvis der i tilknytning til et værk, herunder en avisartikel, ikke er oplyst noget navn, men et alment kendt pseudonym eller mærke, er det indehaveren af pseudonymet eller mærket, der anses for ophavsmand.

R:

"Rammeaftalen"

Den 3. februar 1998 blev Danske Dagblades Forenings Forhandlingsorganisation og Dansk Journalistforbund enige om en ny Rammeaftale vedrørende videreudnyttelse af tjenstligt produceret redaktionelt stof. Aftalen løber frem til den 1. januar 2003. Rammeaftalen regulerer bl.a. muligheden for at lægge tjenstligt produceret redaktionelt stof ud på Internet samt muligheden for at give læsere/brugere adgang til at læse og søge i digitale arkiver. Endvidere omfatter Rammeaftalen bestemmelser om ad hoc salg eller gensidig udveksling af tjenstligt produceret stof m.v. Danske Dagblades Forenings Forhandlingsorganisation kan give yderligere oplysninger om Rammeaftalen.

Redigering

Redigering kan være udtryk for en selvstændig, kreativ indsats, som nyder ophavsretlig beskyttelse, se bl.a. Bearbejdelser.

Referater

Adgangen til at referere fra et værk, fx en avisartikel, er fri. Det samme gælder muligheden for i en avisartikel at referere andre værker. Der er således ingen ophavsretlige begrænsninger i adgangen til at referere fra et værk. Referatadgangen må dog ikke benyttes til en så tæt beskrivelse, at der er tale om en egentlig gengivelse af værket i dets konkrete form. Hvis der derimod er tale om direkte citater, findes der nogle ophavsretlige begrænsninger, se Citatretten.

Reklamer

Reklamemateriale i form af fx annoncer kan godt nyde ophavsretlig beskyttelse, se Annoncer.

Rettighedsklarering

Klarering af ophavsrettigheder kan ske på forskellige måder. Der er fx tale om en kollektiv klarering af rettigheder i de tilfælde, hvor en forvaltningsorganisation efter aftale administrerer flere rettighedshaveres ophavsrettigheder. Fx administrerer Copy-Dan dagbladsudgiveres og journalisters ophavsrettigheder i relation til kopiering af avisartikler i virksomheder og undervisningsinstitutioner, se Copy-Dan. Der findes imidlertid også mange eksempler på en individuel klarering af rettigheder mellem den enkelte rettighedshaver og den enkelte bruger - dvs. en konkret aftale mellem fx et dagblad og en producent af en CD-ROM, hvor producenten ønsker at anvende dagbladsartikler som led i CD-ROM'ens indhold. Danske Dagblades Forening har udarbejdet en standardformulering ved tilladelse til brug af dagbladsstof i multimedieproduktioner, se bilag 2.

Romkonventionen

Romkonventionen blev undertegnet i 1961 og tiltrådt af Danmark i 1965. Romkonventionen beskytter udøvende kunstnere, fonogramproducenter og radiofonier, se Nærtstående rettigheder. I modsætning hertil beskytter Bernerkonventionen litterære og kunstneriske værker, se Bernerkonventionen.

Royalty

I forbindelse med en ophavsmands overdragelse af sine rettigheder består erhververens væsentligste modydelse i en vederlæggelse - dvs. det vederlag eller honorar, som ophavsmanden skal have for rettighederne. Der findes to hovedformer for vederlæggelse: royalty og engangshonorar. Ved royalty forstås, at ophavsmanden får betaling i form af procenter af salgssummen el.lign., dvs. at det endelige honorar afhænger af antallet af solgte eksemplarer - fx af en bog.

S:

Samleværker

Man kan opnå ophavsret til en sammenstilling af værker, hvis der ved sammenstillingen er frembragt et litterært eller kunstnerisk samleværk. Det kan fx være leksika, sangbøger eller multimedieværker (bestående af en sammenstilling af tekst, lyd og billeder). Det er en forudsætning, at der er tale om en sammenstilling af eksisterende værker. Se ophavsretslovens § 5.

Sangtekster

Sangtekster er som udgangspunkt ophavsretligt beskyttede værker, således at fx gengivelse af teksten i avisen kræver ophavsmandens samtykke.

Satire

Det er en ophavsretlig grundregel, at beskyttede værker ikke må forvanskes eller gengives uden ophavsmandens samtykke. Dette gælder dog ikke ubetinget på satirens område. Karikaturer, travestier og parodier vil ofte tage udgangspunkt i offentliggjorte værker eller præstationer. I disse tilfælde går det satiriske formål forud for den ophavsretlige beskyttelse. Dog gælder princippet ikke ubegrænset. Man må således fx ikke under dække at være morsom tilegne sig en andens værk eller fremsætte æreskrænkelser, se Hygum Jakobsen & Schelin side 69.

Skitser

Skitser, forarbejder, udkast osv. nyder som udgangspunkt beskyttelse på lige fod med færdiggjorte værker. Det er bl.a. ikke et krav, at ophavsmanden skal have underskrevet eller signeret det ophavsretligt beskyttede værk. Også ikke-offentliggjorte værker nyder ophavsretlig beskyttelse. En artikel som ikke er blevet trykt er således ophavsretligt beskyttet.

Skulpturer

Skulpturer er typisk ophavsretligt beskyttede værker, og gengivelse kræver derfor som udgangspunkt tilladelse fra ophavsmanden, medmindre gengivelsen er omfattet af muligheden for at gengive uden ophavsmandens tilladelse se Kunstværker, gengivelse af.

Slogans

Slogans, fx reklameslogans, nyder ikke i almindelighed ophavsretlig beskyttelse. Til gengæld kan slogans beskyttes efter de markedsføringsretlige regler eller i henhold til varemærkeloven (slogans kan i visse tilfælde registreres som et varemærke).

Stillbilleder

Gengivelse af stillbilleder fra tv er som udgangspunkt ikke tilladt uden samtykke, se Affotografering fra TV-skærm.

T:

Tabeller

Tabeller i form af prislister, registre m.v. kan være beskyttet efter katalogreglen i ophavsretslovens § 71, se Kataloger, beskyttelse af.

Tegninger

Tegninger, herunder dagbladenes satiretegninger og tegneserier nyder som udgangspunkt ophavsretlig beskyttelse.

Titelbeskyttelse

Litterære og kunstneriske værkers titler er primært beskyttet mod forvekslelighed, jf. ophavsretslovens § 73. Et værk må således ikke gøres tilgængeligt for almenheden (offentligheden) under en titel, et pseudonym eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere offentliggjort værk eller værkets ophavsmand. Dog kan en titel i visse (særegne) tilfælde være så originalt og personligt udformet, at en egentlig ophavsretlig beskyttelse efter ophavsretslovens § 1 må kunne påregnes.

Tvangslicens

Begrebet tvangslicens betyder, at der i en lovbestemmelse er fastsat en indskrænkning i ophavsmandens eneret. Det beskyttede værk kan således udnyttes på en bestemt måde uden forudgående samtykke fra ophavsmanden. Dog har ophavsmanden krav på et efterfølgende vederlag. Fx er der tale om en tvangslicensbestemmelse i ophavsretslovens § 17, stk. 4, som giver adgang til fremstilling af lydbøger og lydavisere til syns- og læsehandicappede. I modsætning til aftalelicens, skal der ved en tvangslicens ikke foreligge nogen aftale, se Aftalelicens.

U:

Udlån

Ophavsretslovens § 19, stk. 1, bestemmer, at når et eksemplar af et værk med ophavsmandens samtykke er overdraget til andre ved salg eller gave, må de sprede eksemplaret af værket videre ved salg, gave, bytte eller udlån - uden ophavsmandens samtykke. Denne bestemmelse udgør grundlaget for bibliotekers udlån af trykte bøger, som sker uden ophavsmandens samtykke. Der må dog ikke ske udlejning af værket uden ophavsmandens samtykke. Det er endvidere ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke at udlåne eksemplarer af filmværker og edb-programmer i digitaliseret form. Denne begrænsning er begrundet i faren for bibliotekslåneres piratkopiering af disse værker.

Undervisningskopier

Copy-Dan foreningen Undervisningskopier er en forening af forskellige organisationer, herunder Danske Dagblades Forening, som repræsenterer rettighedshaverne til bl.a. aviser, bøger og tidsskrifter. Undervisningskopier indgår aftaler om lovliggørelse af uddannelsesinstitutionernes kopiering af rettighedshavernes værker og fordeler de penge, som uddannelsesinstitutionerne betaler for kopieringen, se Copy-Dan og Undervisningsvirksomhed, brug af værker i.

Undervisningsvirksomhed, brug af værker i

Til brug i undervisningsvirksomhed kan der fremstilles eksemplarer af udgivne værker. Det betyder, at man på undervisningsinstitutioner kan kopiere ophavsretligt beskyttede værker til brug i undervisningen. herunder kopier af avisartikler m.v. Efter den seneste ændring af ophavsretsloven i 1998 kan dette ske både ved almindelig fotokopiering og ved digital kopiering (fx scanning af trykt materiale eller downloading af værker fra onlinedatabaser, herunder Internet). Det er dog en forudsætning, at betingelserne for aftalelicens er opfyldt, dvs. at der skal være indgået en aftale mellem rettighedshaverne og brugerkredsen, se Aftalelicens. Det er endvidere tilladt for undervisningsinstitutioner at optage tv- og radioudsendelser til brug i undervisningen, såfremt betingelserne for aftalelicens er opfyldt.

V:

Videresalg

Videresalg af tjenstligt produceret redaktionelt stof er reguleret i Rammeaftalen, for så vidt angår fastansatte i henhold til overenskomsterne mellem Danske Dagblades Forenings Forhandlingsorganisation og Dansk Journalistforbund, se Rammeaftale og Videreudnyttelse. Rammeaftalens § 6 bestemmer således, at videresalg kan finde sted, hvis der opnås enighed om en royalty af salgsprisen. I det omfang stof fra freelancere skal indgå i videresalgsaktiviteter, må der træffes selvstændig aftale herom med den enkelte freelancer.

Videreudnyttelse

Videreudnyttelse, herunder videresalg, af tjenstligt produceret redaktionelt stof er reguleret i Rammeaftalen, for så vidt angår fastansatte i henhold til overenskomsten mellem Danske Dagblades Forenings Forhandlingsorganisation og Dansk Journalistforbund, se Rammeaftale. Rammeaftalen omfatter bl.a. videreudnyttelse i elektroniske/digitale medier, herunder Internet, elektroniske arkiver m.v. I det omfang stof fra freelancere skal indgå i videreudnyttelsesaktiviteter, må der træffes selvstændig aftale herom med den enkelte freelancer.

Værksbegrebet

De enkelte beskyttede værker efter ophavsretsloven inddeles overordnet i to værskategorier: litterære værker og kunstneriske værker, jf. ophavsretslovens § 1. De litterære værker er som udgangspunkt skønlitterære eller faglitterære fremstillinger (sprogværker) samt beskrivende værker (landkort, tekniske tegninger m.v.) og edb-programmer. De kunstneriske værker er fx værker som: musikværker, filmværker, sceneværker og kunstværker. Ud over disse værker omfatter ophavsretsloven en række nærtstående rettigheder for fx præstationer af udøvende kunstnere som musikere, sangere m.v. samt endvidere produkter fra filmproducenter, tv- og radioforetagender mv., se Nærtstående rettigheder.

Værkshøjde

For at en frembringelse kan karakteriseres som et værk, kræver det, at frembringelsen har værkshøjde. Heri ligger, at værket skal være resultatet af en egen selvstændig skabende intellektuel indsats fra ophavsmandens side. Afhængig af den enkelte værkstype, stilles der generelt ikke store krav til opfyldelse af værkshøjdebegrebet. Fx stilles der ikke noget krav om, at en frembringelse skal levet op til et objektivi kvalitetskrav for at nyde ophavsretlig beskyttelse. Både "dårligt" litteratur og kunst kan således have værkshøjde og nyde beskyttelse efter ophavsretsloven.

W:

Website

Et website er en virksomheds, en institutions eller en privatpersons selvstændige "plads" på World Wide Web. Websites vil i deres helhed typisk udgøre et ophavsretligt beskyttet værk, men også de enkelte bestanddele på et website kan være omfattet af ophavsretten. Dette kan fx være grafik, tekster, databaser, sammenstillinger af hyperlinks m.v. Se Internet.

WIPO

WIPO er forkortelsen for World Intellectual Property Organisation, som er et FN-organ, der har til formål at fremme beskyttelsen af ophavsretten på internationalt plan. WIPO administrerer bl.a. den vigtigste internationale konvention på ophavsrettens område, Bernerkonventionen, se Bernerkonventionen.

Y:

Ytringsfrihed

Indlæg, som er led i forhandlinger i Folketinget, i kommunalbestyrelser m.v., indlæg i retssager samt indlæg under offentlige politiske møder, er typisk omfattet af ophavsret. Af hensyn til informations- og ytringsfriheden og den frie debat må sådanne indlæg imidlertid frit gengives fx i pressen, jf. ophavsretsloven § 26. En ophavsmand bevarer dog eneretten til at udgive samlinger af egne indlæg. Andre må således ikke uden ophavsmandens samtykke udgive fx en bog med samlinger af en række af en bestemt folketingspolitikers taler i Folketinget.

Æ:

Ændringer af værker

Et ophavsretligt beskyttet værk må ikke ændres på en måde, der er krænkende for ophavsmanden, jf. ophavsretslovens § 3. Ved fremstillingen af en avis er der dog praksis for at kunne redigere tekster og beskære fotos, således at der kan ske en tilpasning til den konkrete redaktionelle sammenhæng og udformning m.v., se Droit moral.

Kildeliste

Martin Dahl Pedersen, Bogen om Ophavsretten (Editio 1998).

Mogens Kockvedgaard, Lærebog i immaterialret (Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1996).

Peter Schønning, Ophavsretsloven med kommentarer (GADJURA 1995).

Anne Louise Schelin og Tove Hygum Jacobsen, Ophavsretten i medierne (Christian Ejlers' Forlag (1997)).